

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 36, Nisan 2019, s. 425-438

ISSN: 2149-0821 Doi Number:<http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.4945>

Ramazan OSMA

Sakarya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi,
ramazanosma@gmail.com

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN “ÇİLE” ADLI ESERİNDE İSİM TAMLAMASI KURAN EKLER KATEGORİSİ

Özet

Türk dilinin eklerinin yapım ve çekim eki olmak üzere ikili ek olarak sınıflandırılması problemi birçok gramercinin ortak hareket ettiği bir konudur. Oysaki Türk dilinin yandaş karşıtlık düzenine göre 10 (on) ek kategorisi vardır. Bunlardan birisi de “İsim Tamlaması Kuran Ekler” kategorisidir. Çalışmamızda zengin malzemesiyle bize pek çok örnek sunacağını düşündüğümüz Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin ustalarından Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinden müteşekkil “Çile” kitabında bu ek kategorisi,(isim tamlaması kuran ekler) ve bu eklerin icra ettikleri fonksiyonlar ele alınmıştır. Kitaptaki tüm şiirler incelenmiş, isim tamlamaları tespit edilmiş; bu tamlamalarda eklerin kelimeye kattığı fonksiyonlar incelenerek isim tamlaması kuran eklerin neden farklı bir kategoride ele alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: isim tamlaması kuran ekler, Çile,fonksiyon, kategori, ek.

THE CATEGORY OF NOUN PHRASE SUFFIXES IN NECİP FAZIL KISAKÜREK'S WORK “ÇİLE”

Abstract

The fact that Turkish language is categorized as two separate classes; affixes and suffixes leads to a common problem for many grammarians. However, Turkish language has 10 (ten) additional categories according to adherent contradiction order. One of them is the category of “Noun Phrase Suffixes”. In our study, this category of suffixes (noun phrase suffixes) and their functions have been

considered in the book called "Çile", a book of Necip Fazıl Kısakürek who is one of the master poets of Republic period and whom we have thought that his works would exhibit a great of related examples. All poems in the book have been examined, noun phrases have been detected; moreover, the reason why the noun phrase suffixes should be recognized in a different category has been evaluated by considering the functions of these suffixes in each word in these phrases.

Keywords: Noun phrase suffixes, Çile, function, category, suffixes.

GİRİŞ

Bu çalışmada isim tamlaması kuran ekler ve fonksiyonlarından önce tamlamanın tanımı, oluşumu ve çeşitleri üzerinde durulacaktır. Bugüne kadar yapılan birçok araştırmada, tamlamanın en az iki isim arasında meydana gelebilen bir yardımcı unsur(tamlayan) ve ana unsur (tamlanan) ilişkisinin ürünü olduğuna dair bakış açısı ön plana çıkmıştır.

Korkmaz (1992: 145), tamlamayı "Bir ismin anlamının tam olarak belirlenebilmesi için, o ismin, tamlayan görevindeki bir isim veya isim soyundan sıfat, zamir gibi başka bir kelime ile tamamlanması; bir tamlayanla bir tamlananın oluşturduğu kelime grubu." şeklinde tanımlamış devamında isim tamlamalarını belirtili ve belirtisiz isim tamlaması şeklinde sınıflamıştır.

Tamlama için "belirtme grupları, tayin grupları terimlerini kullanan Bilgegil (2014) tamlamayı, birden fazla kelimedenden meydana geldiği halde bir kelimedenden farksız olan isim soylu kelimelerin oluşturduğu birleşik sözler olarak tanımlar. Bilgegil belirtme grubu dediği tamlamaları isim tamlamaları, sıfat tamlamaları, bağlaç grupları, zarf grupları, isim grupları, ikizlemeler, edat grupları ve unvan grupları olmak üzere sekiz kategoride ele almıştır.

Eker (2011: 421), tamlamayı "Bir tamlayanla bir tamlananın oluşturduğu sözcük grubudur." şeklinde tanımlar ve yaygın anlayışla doğru orantılı olarak isim ve sıfat tamlamaları olmak üzere iki çeşit tamlamadan söz eder. Eker açıklamalarının devamında ad tamlamalarından Zeynep Korkmaz 'a atıfta bulunarak "iyelik grupları" diye söz eder.

Karaağaç (2011), tamlamaları yapımlık ve çekimlik söz öbekleri şeklinde gruplandırmış; tamlama kavramını çekimlik söz öbekleri başlığında isim tamlamaları ve sıfat tamlamaları şeklinde ele almıştır. İsim tamlamasını "Bir ismin bir başka isimle ilişkilendirildiği söz öbeği." sıfat tamlamasını ise bir söz, söz öbeği veya cümlenin yalın olarak bir ismin önüne getirilmesiyle elde edilen çekimlik bir söz öbeği" şeklinde tanımlar. Tamlamayı "takım" terimiyle karşılayan Demir (2004: 277), "Bir adın anlamı türlü anlam ilgileriyle tamamlanarak, belirtmek istenirse o adın başına tamlayan bir ad getirilerek takım oluşturulur." şeklinde bir değerlendirme yaparak tamlamayı "İsim anlamı taşıyan kelimelerin yardımcı unsur ana unsur ilişkisiyle oluşturduğu bir yapı." olarak değerlendiren genel kanaatten pek uzaklaşmamıştır.

Tamlamayı isim-isim tamlaması çerçevesinde ele alan, tamlama oluşumuna hareket anlamı taşıyan kelimeleri dahil etmeyen yaklaşımlarla beraber tamlama oluşumunu herhangi bir kelime çeşidiyle sınırlandırmayan görüşlere de rastlamak mümkündür.

"Sözü geliştirmek üzere kelimeler öbeklenirler, kavramlar arasında derece derece ilişkiler meydana getirirler." şeklinde kelime öbeklerini tanımlayan Banguoğlu (1986: 496), isim ya da hareket anlamı taşıyan kelimelerden oluşan tamlamaların hepsini belirtme ve yargı öbekleri şeklinde değerlendirmiş, bu yaklaşımıyla tamlamayı sadece isim anlamı taşıyan kelimelerin oluşturduğu bir yapı olarak gören gramercilerden ayrılmıştır. Tamlamayı "kelime öbekleri"

başlığı altında değerlendiren Coşar (1993: 3), "Tamlayan ve tamlananı oluşturan kelimeler bir araya gelişleri ve ifade ettikleri anlamla ilgili olarak çeşitlilik gösterirler. İkizlemeler, zarf, edat, bağlaç, ünlem ve unvan grupları, isim ve sıfat tamlamaları söz konusu grupların çeşitlerindedir." diyerek tamlamayı geniş bir çerçevede ele almış ancak fiillerin de sözünü ettiği kelime öbeklerine dahil olabileceğine dair bir değerlendirme yapmamıştır.

"Bir nesneyi veya hareketi birlikte karşılayan kelimeler topluluğu." olarak kelime gruplarını tanımlayan Ergin (2004: 374-398) kelime gruplarının bir tamamlama esası üzerine kurulduğunu ve bu yapılarda belirten-belirtilen, tamlayan tamlanan , tabi olan-tabi olunan şeklinde iki unsur bulunduğunu ifade eder. Dolayısıyla hareket anlamı taşıyan kelimelerin de tamlama oluşumunda yer aldığını tayin eder. Kelime öbeklenmesinde ana unsurun fiil olduğunu değerlendiren Ediskun (2003: 114) da hareket anlamı taşıyan kelimelerin tamlama oluşturmaya muktedir olduğunu ifade etmiştir.

"Türk Dilinin Eklerin Sınıflandırılmasının Esasları" başlıklı bildirisinde Turan (2016: 4), kelime kelime karşıtlığından bahsederken: "Kelimeler, müstakil olan telaffuzlarını birbirlerine karşı koruyan ve anlamlarını münferit olarak algılamayı kolaylaştıran bir telaffuz aralığı süresiyle, önceki tamlayan (yardımcı unsur) sonraki tamlanan (asıl unsur) göreviyle ilişkili olarak sıralanırlar; önceki kelime sonrakine tabidir." diyerek Türk cümle yapısındaki yardımcı unsur asıl unsur karşıtlığına uygun olarak kelimelerin "isim ya da hareket anlamı" aranmaksızın tamlama oluşturma mantığını izah etmiştir. Bu yaklaşımdan hareketle Tek (2018 :398) tamlamayı, "Ses, ek, hece, kelime gibi dili oluşturan tek bir yapının unsurları/yapı taşlarından olan tamlama, isim veya hareket anlamı taşıyan kelimelerin birbirleri arasında mănā ve mantık cihetinde, belirli bir düzende, bütünlük arz ettikleri yapı ilişkisine verilen isimdir." diye tanımlamış fiillerin de tamlama oluşturmada rolüne dikkat çekmiştir. Bu tamlamanın mantığına aykırı bir durum değildir. Bu çerçevede bir kelimenin bir başka kelimeyi varlık, hareket, durum, nitelik, nicelik, sahiplik gibi ilgilerle tamamlaması için kelime türü olarak isim olması bir önkoşul değildir.

Türk dilinde iki tür kelime olduğundan, **isim isim** (baht + ø + in yel + ø + i + ø) (cüce + ø + ø sanatkarlık + ø) ; **isim fiil** (yalan + ø + ø ol - ø)

fiil isim (doğur - ø - an ana + ø) ; **fiil fiil** (gül - ø - erek git - ø) olmak üzere dört çeşit tamlamadan söz edilebilir.

Dil bilgisi kitaplarında isim tamlamalarını isimlendirme konusunda da farklı yaklaşımların etkili olduğu söylenebilir. Kelime öbeği (Banguoğlu 1986: 496), ad takımı (Gencan 1974: 88), kelime grubu (Karahan 1991: 5), ad tamlamaları (Ergin 2004), isim takımı (Ediskun 2003: 114), iyelik ardılı (Adalı 2004: 70) ad tamlaması, iyelik grubu (Eker 2011:421) Yaygın gramer anlayışımızda "tamlama" denilince hep isim tamlaması akla geldiğinden bu isimlendirmeler dilcilerin bakış açısına göre şekillenmiştir. Gramer kitaplarında isim tamlamalarının tasnifi konusunda da farklı yaklaşımların etkili olduğu göze çarpmaktadır. "Belirtili / belirli ad tamlaması", "belirtisiz / belirsiz ad tamlaması ", "zincirleme ad tamlaması", "zincirleme tamlama" ve bazı kitaplarda "takısız ad tamlaması" veya "takısız tamlama" gibi. Ancak bu yaklaşımlar Türk Dilinde kelime ek ilişkisinde morfofonetik morfofonemik karşılıklılık ilişkisi bakımından sorgulamayı gerektiren konulardır. Bir ekin telaffuz edilmemiş olması, o fonksiyonun orada olmadığı anlamına gelmez. Tek (2018: 398)

(hayvan + ø + nın pençe + ø + si + ø) ile

(hayvan + ø + ø pençe + ø + si + ø) arasındaki ilgi ekinin telaffuz edilip edilmemesinden kaynaklanan morfofonetik fark, ekin ana işlevini değiştirmez. Ekin alt fonksiyonlarıyla ilgili yorum farklılıklarına sebep olabilir, ancak bu ekleri sınıflamada bir ölçüt değildir.

İsim Tamlaması Kuran Ekler

Türkçenin ekleri genel anlamda yapım ve çekim ekleri olmak üzere iki başlık altında değerlendirilegelmiştir. Ancak Türkçenin ekleriyle alakalı farklı yayınlardaki değerlendirmeler bu sınıflandırmanın tartışmaya açık yönleri olduğunu ortaya koymaktadır. Türkçede isim tamlaması kuran ilgi ve iyelik ekleri çoğu gramerci tarafından çekim/işletme ekleri bahsinde ele alınmıştır. (Gencan 1974) , (Banguoğlu 1986) , (Ediskun 2003) , (Ergin 2004) , (Gülensoy 1994)

Türkçede eklerin sınıflandırılmasıyla alakalı tartışmalar, yapım eki çekim eki sınıflamasının dışında farklı sınıflandırmaların da ortaya çıkmasını sağlamıştır. Gülsevin (2004: 1278- 1280) , dört sınıfa ayırdığı eklerden iyelik ve tamlayan eki dediği ekleri işletme ekleri kategorisinde bağlantı kurucu ekler diye ele alır. Bu eklerin kelime veya kelime grupları arasında ilişki kurduğunu ifade eder. Turan (2016), yaptığı onlu ek sınıflamasında isim tamlaması kuran ekleri sıfatlama ekleri ve belirtme ekleri olarak iki gruba ayırır ve bu ekleri diğer dokuz ek sınıfı gibi müstakil bir sınıf olarak değerlendirir. Bu anlayışa göre, bir eki diğer eklerden ayrı bir sınıfta değerlendirebilmemiz için o ekin diğer eklerden farklı bir fonksiyonu icra etmesi gerekmektedir. İsim tamlaması kuran ekler de tam bu noktada ele alınabilir. Bu ekler, yapım eki değildir; zira eklendiği kelimenin anlamını değiştirme işlevine sahip değildirler veya isim ya da fiil kategorisindeki bir ismi ya da fiili başka bir isim veya fiil kategorisine geçirmezler. Çekim eki değildir; cümle kurma görevini üstlenmezler. Hâl eki değildir; isimle fiil arasındaki ilişkinin türünü belirlemezler. Bu eklerin, çatı eki, ek fiil, fiilimsi, olumluluk- olumsuzluk, teklik-çokluk ve soru ekleriyle karıştırılması zaten mümkün değildir. Sonuç olarak, isim tamlaması kuran ekleri ayrı bir ek sınıfında değerlendirirken, ekin sadece isminin bile kendini açıklamaya yeten bir gösterge olduğunu söyleyebiliriz.

Bu yaklaşımdan hareketle isim tamlaması kuran ekler iki başlık altında incelenebilir:

1. Belirtme fonksiyonlu isim tamlaması kuran ekler

2. Sıfatlama fonksiyonlu isim tamlaması kuran ekler

İsim tamlaması kuran ekler ele alınırken “belirtme” ve “sıfatlama” görevinin kelimeye değil eke ait olduğunun değerlendirilmesi gerekir. Zira kelime bir anlam, ek ise bir fonksiyon icra eder. Denilebilir ki ekler kelimelere farklı fonksiyonlar yükler. Belirtme fonksiyonlu isim tamlaması kuran eklere örnek vermek gerekirse:

mermerlerin nabızında (mermer + ler + in nabız + ø + ı + ø)

ebet duygusu (ebet + ø + ø duygu + ø + su + ø)

Belirtme fonksiyonlu isim tamlaması kuran eklerin bir grubunu da Turan'ın (2016: 8) belirtme ekleri içerisinde ayrı bir grupta incelediği ,tamlayanı işaretleme ve ilgi fonksiyonuna sahip (işaretleme + ilgi) ekler alan; tamlananı ise iyelik eki almayan yapılar oluşturur:

Takvimdeki deniz (takvim + ø + de + ki deniz + ø)

ruhtaki güneş (ruh + ø + ta + ki güneş + ø)

Birçok gramerci tarafından "sıfatlama" ekleri, "isimden isim yapım ekleri", "isimden sıfat yapan ekler" olarak değerlendirilmiş hatta çoğu zaman sıfat fiil ekleriyle aynı kategoride değerlendirilmiştir. (Banguoğlu : 1986, Korkmaz : 1992 , Ergin : 2004 , Bilgegil : 2014) Yerleşik kanaatlerde sıfat unsurunun kelimeye ait bir anlam çeşidinden sayılması, sıfatın bir "görev" değil kelime türü olarak algılanması sıfatlama ekleriyle alakalı yukarıdaki değerlendirmelere yol açmıştır. Ekin sıfatlama fonksiyonuna sahip olduğu düşüncesi bir şekilde gözden kaçırılmıştır. Dolayısıyla "sıfat tamlaması" olarak kabul edilen sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamalarında yardımcı unsurun (tamlayan) aldığı eklerin "kelimelerin kategori değişikliği" ve "kelimede anlam değişikliği" ilkeleri göz ardı edilerek yapım eki ile karıştırılmıştır Topçu (2015: 600).

"Sıfatlama ekleri" terimiyle bu eklerin görev-fonksiyon odaklı bir eğerlendirmeyle farklı bir ek kategorisinde ele alınması ilk defa Zikri Turan tarafından yapılmıştır. Bu değerlendirme ,sıfat bir kelime türü değildir, isim unsuruna ait bir görevdir; tamlama oluşumunda yardımcı unsurun aldığı ekler ona sıfatlama fonksiyon yükler (Turan 2016:8) şeklinde özetlenebilecek yaklaşımın ürünüdür. O halde yaygın gramer anlayışında eksiz tamlama (Adalı 2004: 73); (Bilgegil 2014: 138) ; (Karaağaç 2009 ya da sıfat tamlaması adıyla ele alınan tamlamalar asıl unsur (tamlanan) ismin ,sıfatlama fonksiyonlu yardımcı unsur (tamlayan) tarafından, nitelenmesi, belirtilmesiyle oluşan sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamalarıdır.

Uç + ø + sız bucak + ø + sız umman + ø / 413/10

Son + ø + ø peygamber + ø / 415/34

Sahte + ø + ø kahraman + lar / 429/31

Son + ø + sız mesafe + ler / 144/19

ÇİLE

"Üstad" , "Sultanu'ş-Şuarâ" , "Kaldırımlar Şairi" Kabaklı (1995) gibi unvanlarla anılan Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983), son asır Türk edebiyatında çok yönlü bir sanatçı olarak dikkat çekmektedir. Necip Fazıl Kısakürek birçok alanda eser vermesine rağmen en çok şairliğiyle tanınmıştır. Yaklaşık 60 yıllık sanat hayatında şiirden hiç kopmamıştır.

Necip Fazıl, bütün şiirlerini "Çile" şiirinin adıyla özdeşleşen kitabında toplamıştır. Eser; Allah, İnsan, Ölüm, Şehir, Tabiat, Kadın, Korku, Daüssıla, Ukde, Hafakan, Dekor, Tecrit, Kahramanlar, Dava ve Cemiyet olmak üzere 14 bölümden oluşmuştur. Eserde toplam 385 şiir vardır. Eserin sonuna eklenen "Poetika" bölümünde şairin şiir ve sanat görüşlerine yer verilmiştir. Çalışmamızda günümüze kadar onlarca kez yayınlanan eserin Büyük Doğu yayınları tarafından 2015 Aralık ayında çıkarılan 82.baskısı esas alınmıştır. Örneklerin sayfa satır numaraları satır sonuna eklenmiştir.

1. Belirtme Fonksiyonlu İsim Tamlaması Kuran Ekler;

1.1.tamlayan + ø / + lar + (n)ın / + ø tamlanan + ø / + lar + (s)ı / + ø + n /+ ız

“akrebin kısıracında yoğurmuş bizi kader” 386/05

(akrep + ø + in kıskaç + ø + ı + n)

“mezarda kan terliyor babamın iskeleti” 393/15

(ø + ø + ø baba + ø + m + ın iskelet + ø + i + ø)

“başımda açılacak fanilerin şeması” 107/09

(fani + ler + in şema + ø + sı + ø)

“günlerimin içime denk akşamı” 312/30

(ø + ø + ø gün + ler + im + in akşam + ø + ı + ø)

“insanlık zincirinin ebediyet halkası” 058/33

(insan + lk + ø + ø zincir + ø + i + nin ebediyet + ø + ø halka + ø + sı + ø)

“ana baba günü var” 405/35

(ana + ø + ø baba + ø + ø gün + ø + ü + ø)

“başkentler haritası yerde sarhoş kustumu” 392/32

(başkent + ler + ø harita + ø + sı + ø)

“evde cinayet tramvay arabasında zina” 392/28

(tramvay + ø + ø araba + ø + sı)

1.1.1. ø + ø + ø tamlasan + ø / + lar + (s)ı / + ø + n / + ız / + ø

“ağaçımdan dalımı” 255/27

(ø + ø + ø ağaç + ø + ım + dan ø + ø + ø dal + ø + ım + ø)

“alsa buz gibi taşlar alımdan bu ateşi” 142/07

(ø + ø + ø alın + ø + ım + ø)

“tepende simsiyah kargalarla gel” 186/29

(ø + ø + ø tepe + ø + n + ø)

“mahmur gözlerini ovmak üzeredir” 188/24

(ø + ø + ø göz + ler + i + n)

1.1.2. tamlayan + ø / + lar + (n)ın / + ø ø + ø + ø + ø

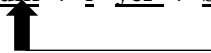
“benim adım bay necip babamınki fazıl bey” 392/24

(baba + ø + m + ı + n ø + ø + ø + ki ø + ø)

1.1.3. Morfofonetik Yer Ödünçlemeli Belirtme Fonksiyonlu Tamlamalar

“adımın bahçelerde her gün anıldığı yer” 220/33

(ø + ø + ø ad + ø + ım + ın an - ıl - ø - dik + ı ver + ø + ø)

"çökecekmiş gibi yer ayakımın bastığı" 300/34

(yer + ø + ø ø + ø + ø ayak + ø + im + in bas - ø - tık + ı)

1.1.4. Morfolojik Yer Ödünçlemeli Belirtme Fonksiyonlu Tamlamalar

"hasreti denizlerin" 207/19

(hasret + ø + i + ø deniz + ler + in)

"annesi azapın" 252/31

(anne + ø + si + ø azap + ø + in)

1.2. tamlayan + ø / + lar + işaretleme + ilgi eki tamlanan + ø / + lar

"takvimdeki deniz" 207/17

(takvim + ø + de + ki deniz + ø + ø)

"bende içindeki mum" 216/27

(iç + ø + in + de + ki mum + ø + ø)

"ayağım takılıyor yerdeki gölgelere" 236/34

(yer + ø + de + ki gölge + ler + ø)

"aynadaki hayalime" 260/19

(ayna + ø + da + ki hayal + ø + im)

"bahçedeki ihtiyar" 308/19

(bahçe + ø + de + ki ihtiyar + ø + ø)

2. Sıfatlama Fonksiyonlu İsim Tamlaması Kuran Ekler

2.1. İşaret

"birdenbire bu meltem" 208/15

(bu + ø + ø meltem + ø)

"o gün bizde bet beniz" 208/21

(o + ø + ø gün + ø)

"içimde bu azgın davet ne demek" 213/12

(bu + ø + ø az - gın + ø + ø davet + ø)

"ya şu sözde müminler" 417/05

(şu + ø + ø söz + de + ø + ø mümin + ler)

2.2. Kaynak

“düşün taş duvara başın gömülü” 211/27

(taş + ø + ø duvar + ø)

“has ekmekten dilimler” 219/30

(ek – mek + ø + ten dilim + ler)

“ahşap ev camlardan kızıl biberler sarkan” 317/12

(ahşap + ø + ø ev + ø)

“başında çelik külah sırtında plastik gocuk” 396/30

(çelik + ø + ø külah + ø) (plastik + ø + ø gocuk + ø)

2.3. Pekiştirme

“hani ardında çil çil kubbeler serpen ordu” 385/18

(çil + ø + ø çil + ø + ø kubbe + ler)

“perde perde veralar ışık başka nur başka” 218/13

(perde + ø + ø perde + ø + ø vera + lar)

“durulan sonsuzluk yemyeşil gece” 250/28

(yemyeşil + ø + ø gece + ø)

“göz kapaklarımda gün kapkara bir kızılık” 258/01

(kapkara + ø + ø bir + ø + ø kızılık + ø)

“aşklar bomboş kuruntu hürriyetler esaret” 015/32

(bomboş + ø + ø kuruntu + ø)

“telli pullu anlı şanlı bir gelin” 400/15

(tel + li + ø + ø pul + lu + ø + ø şan + lı + ø + ø bir + ø + ø gel – in + ø)

2.4. Tavsif

“iyi insanlar iyi atlara binip gitti” 224/34

(iyi + ø + ø insan + lar iyi + ø + ø at + lar)

“kafa bir küçük kase” 241/32

(küçük + ø + ø kase + ø)

“büyük meydana düştüm uçtu fildişi kulem” 389/03

(büyük + ø + ø meydan + ø)

“servi endamlı servi ahirete perdelik” 152/08

(endam + ø + lı servi + ø)

2.5. Tasvir

“kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık” 141/11

(kara + ø + ø gök + ler)

“kefensiz bir cenaze çırılçıplak ortada” 317/14

(kefen + ø + siz bir + ø + ø cenaze + ø)

“karanlık avluda döner bir çıkırık” 196/28

(kara + n + lık + ø + ø avlu + ø)

“ak saçlı başını alıp eline” 306/21

(ak + ø + ø saç + ø + lı baş + ø)

“kırmızı tuğlalar altı köşeli” 406/17

(kırmızı + ø + ø tuğla + lar)

2.6. Yoksunluk

“döşeksiz gebeler” 248/25-26

(döşek + ø + siz gebe + ler)

“isteksiz ebeler” 248/27-28

(iste – k + ø + siz ebe + ler)

“meleksiz türbeler” 248/33-34

(melek + ø + siz türbe + ler)

“gerçeksiz tövbeler” 249/01-02

(gerçek + ø + siz türbe + ler)

“sokaktayım kimsesiz bir sokak ortasında” 140/31

(kimse + ø + siz bir + ø + ø sokak + ø)

2.7. Soru

“bu nasıl bir dünya hikayesi zor” 003/11

(nasıl + ø + ø bir + ø + ø dünya + ø)

“hangi dağa tırmansam muradım ötesinde” 234/33

(**hangi** + **ø** + **ø** **dağ** + **ø**)

“onu **hangi göz** deler” 244/02

(**hangi** + **ø** + **ø** **göz** + **ø**)

“bilmem **hangi alemden** bu toprağa düşeli” 293/21

(**hangi** + **ø** + **ø** **alem** + **ø**)

“giten şanlı akıncı **ne gün** döner yurduna” 385/20

(**ne** + **ø** + **ø** **gün** + **ø**)

“bilmem **kaç milyar** harman” 413/18

(**kaç** + **ø** + **ø** **milyar** + **ø**)

2.8. Unvan

“benim adım **bay necip** babamınki **fazıl bey**” 392/24

(**bay** + **ø** + **ø** **necip** + **ø** + **ø**) (**fazıl** + **ø** + **ø** **bey** + **ø**)

2.9. Benzetme

“birazcık su ve kepek şu **kuduz nefise** kifaf” 230/33

(**kuduz** + **ø** + **ø** **nefis** + **ø**)

“**nurdan bir şehir** gibi ruhumu seyredeyim” 288/23

(**nur** + **ø** + **dan** **bir** + **ø** + **ø** **şehir** + **ø**)

“büyük meydana düştüm uçtu **fildişi kule**” 389/03

(**fildişi** + **ø** + **ø** **kule** + **ø**)

“gitiyor gitiyor **nurdan heykeller**” 049/25

(**nur** + **dan** + **ø** + **ø** **heykel** + **ler**)

2.10. Kişileştirme

“nerede kardeşlerin **cömert nil** yeşil tuna” 385/19

(**cömert** + **ø** + **ø** **nil** + **ø**)

“bir **çılgın vesvesede**” 169/31

(**çılgın** + **ø** + **ø** **vesvese** + **ø**)

“**arsız gökdelenlerle** çevrilmiş önün arkan” 317/13

(**arsız** + **ø** + **ø** **gökdelen** + **ø** + **ler**)

“allaha dil çıkarır gibi **küstah bir yarış**” 396/33

(küstah + ø + ø bir + ø + ø yarış + ø)

“duvar **katil duvar** yolumu biçtin” 407/33

(katil + ø + ø duvar + ø)

“servi endamlı servi ahirete perdelik” 152/08

(endam + lı + ø + ø servi + ø)

2.11. Kıyaslama

“gözyaşı döksem **nuh tufanına denk**” 256/29

(gözyaşı + ø ..... nuh + ø + ø tufan + ø + l + n + a denk + ø + ø)

“duvarda başlardan yağlı lekeler” 407/31

(baş + lar + dan yağ + ø + lı)

“mum alevinden sarı baygın ve donuk benizi” 104/26

(mum + ø + ø alev + ø + i + n + den sarı + ø ve don - uk + ø + ø beniz + ø)

2.12. Tahfif

“sen cüce sanatkarlık sana büsbütün paydos” 389/06

(cüce + ø + ø sanat + kar + lk + ø)

“ah küçük hokkabazlık sefil aynalı dolap” 393/17

(küçük + ø + ø hokkabaz + lk + ø)

“yirmi dokuz harflik sözde aydınlık” 410/31

(yirmi + ø + ø dokuz + ø + ø harf + ø + lik söz + ø + de aydın + lar)

“başsız başsız adamlar” 404/29

(baş + ø + sız baş + ø + sız adam + lar)

“gecekondu yapısı bir üfürüklük eser” 435/33

(bir + ø + ø üfür - ük + ø + lük eser + ø)

2.13. Mübalağa

“fezada milyarlarca ışık yol mesafe” 397/01

(milyar + ø + lar + ca ışık - k + ø)

“milyonlarca ayağın altında kaldı kellem” 389/04

(milyon + ø + lar + ca ayak + ø)

“uçsuz bucaksız umman” 413/10

(uç + ø + suz bucak + ø + sız umman + ø)

2.14.Sıralama

“son noktada son perde” 244/19

(son + ø + ø nokta + ø) (son + ø + ø perde + ø)

“gözüm sekizinci renk ve dördüncü buutta” 269/34

(sekiz + ø + inci renk + ø)

“son vapur kalkarken atlayamadık” 282/28

(son + ø + ø vapur + ø)

“eşek birinci keman” 413/12

(bir + ø + inci keman + ø)

2.15.Sayı miktar

“bir tek anmış son hisse” 242/04

(bir + ø + ø tek + ø + ø an + ø)

“bazı geriden gelen yüz bin devir ileride” 390/02

(yüz + ø + ø bin + ø + ø devir + ø)

“ey binbir tane de solmayan tek renk” 399/33

(binbir + ø + ø tane + ø) (tek + ø + ø renk + ø)

“günde beş milyon batman” 413/16

(beş + ø + ø milyon + ø)

“tam dört asırdır müslümanlık” 415/15

(dört + ø + ø asır + ø)

2.16.Belirsizlik

“bir saman kağıtından bütün iş kopya almak” 390/04

(bir + ø + ø saman + ø + ø kağıt + ø + ı + ø)

(bütün + ø + ø iş + ø)

“buluştururlar bizi elbet bir gün hesapta” 390/09

(bir + ø + ø gün + ø)

“karayel bir kıvılcım simsiyah oldu ocak” 390/13

(bir + ø + ø kıvılcım + ø)

"çaldı bir eski saat" 289/28

(bir + ø + ø eski + ø + ø saat + ø)

"yeter bana üç beş arşın bez olsa" 409/29

(üç + ø + ø beş + ø + ø arşın + ø + ø bez + ø)

"birazcık su ve kepek şu kuduz nefise kifaf" 230/33

(biraz + ø + cık su + ø + ø ve + ø + ø kepek + ø)

2.17. Paylaştırma

"birer yıldız olur da" 111/31

(bir + ø + er yıldız + ø)

"insanlar zindanda birer kemmiyet" 407/12

(bir + er kemmiyet + ø)

"dakika düşelim senelik paydan" 407/24

(sene + lik + ø + ø pay + ø)

SONUÇ

1. Yapılan çalışmada Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinden oluşan "Çile" adlı eserindeki 385 şiir incelenmiş belirtme ve sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamaları tespit edilmiştir. Eserde 2252 tane isim tamlaması kuran ek örneğine ulaşılmıştır. Bunlardan 967 tanesi belirtme fonksiyonlu, 1285 tanesi sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamalarına örnek teşkil etmektedir. Görüldüğü üzere Necip Fazıl Kısakürek'in "Çile" adlı eseri belirtme ve sıfatlama ekleri açısından zengindir.
2. Eserdeki belirtme ve sıfatlama fonksiyonlu tamlamalar eklerin anlamsal işlevi bakımından farklı fonksiyonlara ayrılmıştır. Belirtme fonksiyonlu tamlamaların çoğunluğu yardımcı unsur ve asıl unsur mantığı içerisinde tamlayanın (yardımcı unsur) tamlananı (asıl unsur) belirtmesiyle oluşmuştur.
3. Yardımcı unsurun (tamlayan) telaffuz edilmediği, tamlananı iyelik eki almış tamlamalara oldukça sık rastlanmaktadır ayrıca eserin morfofonetik ve morfolojik yer ödünçlemeli tamlamalar bakımından da zenginliği dikkat çekmektedir. Bu tespitler eserin manzum olması ve şiir dilinin kendine özgü yapısıyla açıklanabilir.
4. Eserde belirtme fonksiyonlu isim tamlamaları içerisinde tamlayanı işaretleme + ilgi eki (+DA + ki) şeklinde oluşan ve +ki'li şeklin görev kategorisinde olduğu dokuz örnek tespit edilmiştir.
5. Eserde tespit edilen sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamaları *işaret, kaynak, pekiştirme, tavsif, tasvir, yoksunluk, soru, unvan, benzetme, kişileştirme, kıyaslama, tahfif, mübalağa, sıralama, sayı miktar, belirsizlik, paylaşırma* olmak üzere 17 alt fonksiyonda incelenmiştir.
6. Eserdeki sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamaları incelendiğinde +ø, +sIz, +IİK, +CI, +sIz, +II sıfatlama eklerinin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca eserde +Er, +DAn, +CIK, +ncl eklerinin de sıfatlama fonksiyonunda kullanıldıkları örneklere rastlanmıştır.

7. Çile'de sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamaları incelendiğinde mistik metafizik çağrışımlı tavsif ve kişileştirme alt fonksiyonlarının sıkça kullanıldığını görmekteyiz. Bu durum Necip Fazıl Kısakürek gibi bir sanatkarın içinde yaşanan dünyayı metafizik algılarla yorumlamasının dile ustaca yansımaları olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Adalı, Oya (2004); *Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler*, TDK. Yayınları, Ankara.
- Aydın, Ayşe (2016) *Ders Notları*, Sakarya.
- Banguoğlu, Tahsin (1986); *Türkçenin Grameri*, TDK. Yayınları, Ankara.
- Bilgegil, M. Kaya (2014); *Türkçe Dilbilgisi*, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum.
- Coşar, A. Mevhibe (1993); *Türkçe İsim Tamlamalarının Tasnifi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü YTD Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Demir, Tufan (2004); *Türkçe Dilbilgisi*, Kurmay Yayınları, Ankara.
- Ediskun, Haydar (2003); *Örnek Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Eker, Süer (2011); *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Ergin, Muharrem (2004); *Türk Dil Bilgisi*, BayrakYayınları, İstanbul.
- Gencan, Tahir Nejat (1974); *Dilbilgisi*, Kanaat Yayınları, İstanbul.
- Gülensoy, Tuncer (1994); *Türkçe El Kitabı*, Gençlik Yayınları, Ankara.
- Gülsevin, Gürer (2004); *Türkçede Sıra Dışı Ekler ve Eklerin Tasnif-Tanımlanma Sorunu Üzerine*, V.Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri S:1267-1283, Ankara: TDK Yayınları.
- Kabaklı, Ahmet (1995); *Sultanü's Şuarâ*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Karaağaç, Günay (2011); *Türkçenin Söz Dizimi*, Kesit Yayınları, Ankara.
- Karahan, Leyla (1991) ; *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2015); *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul
- Korkmaz, Zeynep (1992); *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK. Yayınları, Ankara.
- Tek, Emel (2018) ; *Kendi Gök Kubbemiz'de İsim Tamlaması Kuran Ekler Kategorisi*, Türk Uluslararası Dil, Edebiyatve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi,398
- Topçu, Çiğdem, (2015), *Yap-(Im) Ve Yap-(Im) İle İlişkilendirilen İfadelerin Dil Bilgisindeki Yeri*, 10. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri, Ankara.
- Turan, Zikri, (2016) *Ders Notları*, Sakarya.
- Turan, Zikri, (2016), *Türk Dilinin Eklerini Sınıflandırmanın Esasları*, TDK Türk Dil Bilgisi Toplantıları Ve Eklerin Sınıflandırılması Sempozyumu, İstanbul.
- Turan, Zikri,(2011),*Türk Dilinin Söz Diziminde Yer Ödünçlemesi*, III. Uluslar Arası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, 16-18 Aralık 2010, Kanyılmaz Matbaası, İzmir.